

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep

0030 OSLO

Deres ref.
12/112 MAO

Vår ref.
Sak nr: 12/1338-2
Saksbehandler: Miriam Karlsen
Dir.tlf: 45 49 00 29

Dato:
05.09.2012

Høringsuttalelse om dekning av rettskostnader etter nemduttalelser

Det vises til departementets høringsbrev av 29. juni 2012 vedrørende dekning av rettskostnader etter nemdsuttalelser.

Det er meget positivt at departementet har satt fokus på hvordan man kan styrke forbrukernes rettsvern i finansmarkedene. Finansklagenemnda spiller allerede en viktig rolle i denne sammenheng, og ivaretar således betydelige samfunnsinteresser. Den foreslåtte lovendringen vil bidra til å styrke nemndas rolle ytterligere, i tillegg til å styrke forbrukernes rettsvern på området.

Jeg har tidligere tatt til ordet for et lovkrav om dekning av forbrukernes saksomkostninger i retten i tilfeller hvor finansforetak ikke etterlever nemndsvedtak i forbrukerens favør. Blant annet foreslo jeg i min høringsuttalelse til NOU 2011:8 at en bestemmelse om dekning av forbrukernes saksomkostninger burde vurderes inntatt i den foreslåtte finansforetaksloven § 13-21. Jeg stiller meg på denne bakgrunn i utgangspunktet positiv til departementets forslag, og vil i det følgende komme med mine konkrete merknader til forslaget.

Departementet har særlig bedt om høringsinstansenes merknader til høringsbrevets punkt 5, 6 og 7.

Forholdet til tvisteloven – pkt. 5

Jeg har ingen konkrete merknader knyttet til forholdet mellom tvistelovens generelle regler og spesialregler om kostnadsansvar på enkelte rettsområder. Jeg ønsker imidlertid å presisere at det etter min mening bør foretas nødvendige endringer i tvisteloven, dersom det etter en nærmere vurdering viser seg at tvistelovens generelle regler om kostnadsansvar står i veien for den foreslåtte spesialregelen i finansforetaksloven § 13-21 andre ledd. Som departementet uttaler i høringsbrevet vil forslaget om dekning av rettskostnader etter nemdsuttalelser kunne bidra til et bedre rettsvern for forbrukerne i finansmarkedene. Dette er etter min mening en positiv utvikling, som det er viktig at ikke lovtekniske forhold står i veien for.

Jeg har videre enkelte merknader til forholdet mellom avtalefestede nemnder og bruk av lovbestemmelser på enkeltelementer i nemndenes virksomhet. Adgangen til å opprette nemnder for behandling av tvister om finansavtaler følger av finansavtaleloven § 4. Lovbestemmelsen angir også nærmere regler blant annet om avtaleparter og godkjenning av nemndsavtale, og legger begrensninger på partenes muligheter for å bringe en sak som er til behandling i nemnd inn for alminnelige domstoler. I tillegg gis partene rett til å bringe saker som har blitt realitetsbehandlet av nemnden direkte inn for tingretten. Forsikringsavtaleloven § 20-1 har tilsvarende regler for nemnder på forsikringsrettens område. Det eksisterer altså allerede lovbestemmelser på enkeltelementer i Finansklagenemndas virksomhet, og jeg kan ikke se at det vil være problematisk å lovfeste en rett for forbrukeren til å få dekket saksomkostninger ved etterfølgende domstolsbehandling i saker hvor foretaket ikke følger nemndas uttalelse.

Høringsforslaget og nærmere regler om dekning av rettskostnader – pkt. 6 og 7

Som nevnt innledningsvis stiller jeg meg positiv til den foreslåtte lovbestemmelsen. Jeg har ingen innvendinger til departementets forslag om å angi hovedregelen i lov, og en forskrift med de nærmere vilkårene for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Dette forutsetter imidlertid at det utarbeides en forskrift som nevnt, slik at bestemmelsen kommer til anvendelse.

Jeg støtter innholdet i den foreslåtte hovedregelen, herunder at finansforetaket blir pålagt å dekke klagers kostnader ved etterfølgende domstolsbehandling når foretaket ikke følger uttalelsen fra nemnda. Jeg mener imidlertid at man bør vurdere å pålegge finansforetakene å dekke klagers kostnader også i enkelte andre situasjoner enn det som er omfattet av forslaget til § 13-21 andre ledd.

For det første bør det vurderes om bestemmelsens virkeområde bør utvides til også å omfatte enkelte tilfeller der nemnden avviser en sak fra realitetsbehandling. Jeg tenker her på de tilfeller hvor en sak blir avvist med hjemmel i Saksbehandlingsregler for Finansklagenemnda punkt 5 tredje avsnitt. Dette gjelder saker som faller inn under nemndas virkeområde, men som av ulike årsaker er uegnet for behandling i nemnda, for eksempel fordi saken er for komplisert eller ikke egner seg for skriftlig behandling.

Videre følger det av lovforslaget at forbrukeren også har rett til å få dekket sine saksomkostninger i høyere rettsinstanser enn tingretten, dersom foretaket anker saken videre i rettssystemet. Dette er en viktig forbrukerrettighet, som jeg støtter fullt ut. Etter min mening bør man imidlertid vurdere å utvide denne rettigheten, slik at den også omfatter tilfellet der forbrukeren anker saken til en høyere rettsinstans enn tingretten. Med andre ord bør det vurderes om man skal pålegge foretaket en plikt til å dekke forbrukernes etterfølgende rettsomkostninger helt frem til endelig avgjørelse i saken foreligger, uavhengig av hvem som eventuelt anker saken til høyere rettsinstanser enn tingretten. Forutsetningen er naturligvis at forbrukeren opprinnelig har vunnet saken i nemnda, og at foretaket ikke har fulgt nemndas uttalelse. Jeg vil i det følgende utdype dette forslaget nærmere.

Det er grunn til å anta at foretakene er mer tilbakeholdne med å følge nemndas avgjørelse i forbrukerens favør der saken har prinsipiell betydning for foretaket, fordi avgjørelsen får direkte betydning for flere saker og flere forbrukere. I en del slike tilfeller vil trolig foretaket ønske en grundigere behandling av spørsmålet og en endelig dom fra retten. Det vil gjerne være tilfeldig hvilke av selskapets kunder som først har fått behandlet sin sak i nemnda (og vunnet), og som dermed blir selskapets motpart i

retten. På samme måte som det er av stor interesse for selskapet å få prøvd saken også for høyere rettsinstanser dersom de taper i tingretten, vil det for selskapets kunder være viktig at saken kan prøves for en høyere rettsinstans, dersom forbrukeren som har vunnet i nemnda taper i tingretten. Det er en reell fare for at en forbruker som ikke har økonomi til å ta prosessrisikoen blir nødt til å avstå fra å få prøvd saken i en høyere rettsinstans. Dette vil ikke bare gå ut over den enkelte forbrukeren som er part i saken, men også kunne få store konsekvenser for selskapets øvrige kunder.

Tallene i Finanstilsynets brev viser at det er få saker hvor foretakene ikke følger nemndas uttalelse i forbrukerens favør, noe som tyder på at en rett for forbrukeren til å få eventuelle omkostninger dekket i alle rettsinstanser ikke vil bli for kostnadskrevenende for foretakene. Videre kan foretakene selv kontrollere antallet saker, ved at retten til å få dekt saksomkostninger først utløses når foretaket velger å ikke følge nemndas avgjørelse. Risikoen for at en utvidelse som foreslått vil bli særlig prosessdrivende er derfor neppe stor. Tvert i mot vil det kunne bidra til at foretakene får en høyere terskel for ikke å følge nemndas uttalelser i forbrukerens favør. For øvrig påpekes det at retten uavhengig av den foreslåtte bestemmelsen, vil kunne avskjære en anke etter reglene i tvisteloven.

Jeg har videre noen synspunkter på hvilke regler det kan være behov for å utfylle hovedregelen med, samt kommentarer til punkt 4 i bransjenormen etablert av Finansnæringens Fellesorganisasjon for Finansklagenemndas tre nemnder på forsikringsområdet (heretter kalt bransjenormen).

En forskrift som skal fylle ut hovedregelen bør etter min mening si noe om i hvilket omfang finansforetaket skal dekke forbrukerens rettskostnader. Det er viktig med en regel som er tydelig både på hvilke kostnader forbrukerne har krav på å få dekket av foretaket, og omfanget av dekningen. En uklar regel vil skape lite forutberegnelighet for forbrukerne, og vil kunne medføre at en del forbrukere, som i utgangspunktet allerede har lidt et økonomisk tap, vegrer seg for å ta saken inn for rettssystemet.

Det følger av bransjenormen punkt 4 at foretakene skal dekke klagers «rimelige og nødvendige omkostninger ved etterfølgende domstolsbehandling». Videre følger det at saksomkostninger «dekkes i henhold til tvistelovens regler, herunder de særlige regler om småkravsprosess». Etter min mening vil det være uheldig å la begrensningene i erstatning for saksomkostnader som gjelder for småkravsprosess, gjelde også her.

Saker på Finansklagenemndas felt kan i en del tilfeller være kompliserte, selv om tvistesummene ikke alltid er så høye. Videre er det som nevnt ovenfor grunn til å anta at foretakene er mer tilbakeholdne med å følge nemndas avgjørelse i forbrukerens favør, der saken har prinsipiell betydning for foretaket. I slike saker er ikke nødvendigvis tvistesummen i den enkelte sak så stor, men samlet sett kan sakene utgjøre en stor kostnad for foretaket. Tvistesummen i den enkelte sak vil derfor ikke nødvendigvis gjenspeile tvistens betydning for partene, og det er grunn til å anta at det i en del tilfeller vil være både behov for og forsvarlig av forbrukeren å pådra seg mer utgifter i forbindelse med saken enn det som dekkes etter reglene om småkravsprosess. Det antas at det også vil være i foretakets interesse å få opplyst saken best mulig.

På bakgrunn av ovennevnte tar jeg til ordet for at forbrukerne gis rett til erstatning for saksomkostnader etter samme prinsippet som følger av hovedregelen ved

allmennprosess, jf. tvisteloven § 20-5, uten begrensningene som følger av tvisteloven § 10-5 om saksomkostnader ved småkravsprosess.

Videre er det viktig at forskriften sier noe om hvordan en eventuell uenighet mellom partene vedrørende omfanget av saksomkostningene skal behandles. I bransjenormen er dette spørsmålet regulert på følgende måte:

«Ved uenighet om omfanget av saksomkostningene kan selskapet kreve at klager ber retten fastsette prosessfullmektigens godtgjøring, jf. tvisteloven § 3-8. Hvis klager motsetter seg dette er selskapet ikke forpliktet til å dekke klagers saksomkostninger.»

Jeg støtter utgangspunktet om at foretaket ved uenighet skal kunne kreve at klager ber retten fastsette prosessfullmektigens godtgjøring, jf. tvisteloven § 3-8. Videre bør det presiseres at forbrukeren i alle tilfeller har krav på den summen som ikke er omtvistet.

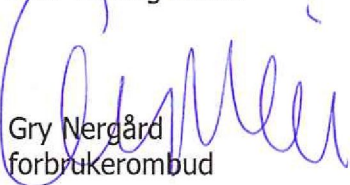
Det bør også presiseres i forskriften at vilkåret «klagers kostnader» i hovedregelen gjelder både klagers egne saksomkostninger og finansforetakets saksomkostninger. I motsatt fall vil man risikere å få en praksis der forbrukerne slipper å betale sine egne saksomkostninger, men blir idømt finansforetakets saksomkostninger. En slik praksis vil svekke formålet med den foreslåtte bestemmelsen. Jeg viser for øvrig til at dette også er presisert i bransjenormen.

I bransjenormen er det videre presisert at foretakets forpliktelse til å dekke forbrukerens saksomkostninger ikke er betinget av at klager benytter eventuelle rettshjelpsforsikringer. En slik presisering bør også inntas i forskriften.

I og med at uttalelser fra Finansklagenemnda ikke er rettskraftige, bør også forskriften presisere at hovedregelen gjelder uavhengig av om det er finansforetaket eller forbrukeren som bringer saken inn for domstolen. I motsatt fall vil foretakene enkelt kunne omgå bestemmelsen, ved å unnlate å bringe saken inn for domstolene.

Avslutningsvis ønsker jeg å påpeke at forskriften også bør regulere krav til informasjon til forbrukere om rettigheten til å få saksomkostninger dekket. Det bør etter min mening være et krav at nemnden informerer samtlige forbrukere som vinner frem med sitt krav, om retten til å få dekket saksomkostninger ved etterfølgende domstolsbehandling dersom foretaket ikke følger uttalelsen fra nemnda. Slik informasjon bør gis særskilt og inneholde opplysninger både om adgangen til å få dekket saksomkostninger, og de nærmere vilkårene for dette.

Med vennlig hilsen

Gry Nergård
forbrukerombud